
LEDARE

SÅNINGSTID

Valutfallet 1994 var på en och samma gång förutsägbart och överraskande. Förutsägbart, därför att resultatet blev regeringen Carlssons återkomst med en regeringsförklaring och ett ministergalleri lika välbekant som en repris-späckad TV-kväll i juli. Överraskande därför att väljarrörelserna var stora och mångfacetterade.

Det "normala" svenska valet finns inte längre. I årtal var det sanning att väljarrörelserna kunde vara stora inom blocken, exempelvis mellan folkpartiet och moderaterna eller vänstern och socialdemokraterna, medan endast en liten andel på några procent av valmanskåren rörde sig enligt något annat mönster och därmed avgjorde själva regeringsfrågan. Till följd av den minskade klassröstningen, minskad antipati såväl till höger som vänster och vänster-högerbegreppets minskade kraft i valmanskåren, är det "normala" svenska valet nu-

mera ett val där det partibyts, röstsplittas och taktikröstas på ett sätt som ger varje partistrateg gråa hår.

Vad finns då att vänta av de kommande åren? En rapsodisk diagnos över läget i partierna kan ge några ledtrådar.

Framgång värsta fiende

I vänstern och miljöpartiet är glädjen stor över att partier som rimligen borde vara överförda till de museala samlingarna gjort comeback. Åtminstone i miljöpartiets fall är EU-motståndet en starkt bidragande faktor till framgången. Både vänstern och miljöpartiet deklarerade redan före valet sitt oförbehållsamma stöd till socialdemokraterna. Detta har också varit fallet i det stora antal kommuner där socialdemokraterna tagit makten med stöd från (v) och (mp). Häri ligger också hotet mot partierna. EU-frågan kommer, alldeles oavsett resultat, förlora sin lyskraft efter folkomröstningen. Och stödpartier utan inflytande lever alltid farligt.

Är man emot regeringen är man också emot deras medhjälpare och är man för är väl originalet bättre än stödpatrullerna.

I socialdemokraternas fall är deras framgång deras största fiende. Den som vinner ett val frestas alltid att tro att framgången är ett utslag av en bestående förändring av väljarsympatier. Men i det moderna Sverige finns inga bestående trender. Årets valresultat gör det varken mer eller mindre troligt att socialdemokraterna får 29 eller 49 procent i nästa val. I år var det dessutom påtagligt att socialdemokraterna vann på motpartens bristande lyskraft snarare än sin egen.

Fördröjd förnyelse

Däremot riskerar goda val än mer fördröja den politiska modernisering socialdemokraterna så förtvivlat väl behöver. Ifrågasättandet och förnyelsen som startade efter katastrofvalet 1991 ebbade ut med stigande opinionssiffror. Tony Blairs Labour eller Rudolf Scharpings SPD har kommit långt i arbetet på att slänga bort socialistisk dogmatik, tron på den stora staten och betongmentalitet och söka skapa ett modernt pragmatiskt parti ur spillrorna av den gamla socialdemokratin. I jämförelse med dessa framstår den svenska socialdemokratin som rostig och gammal.

I borgerligheten är bilden splittrad. Med rätta kan alla de borgerliga partierna slå sig för bröstet för det som åstadkommits. Spelreglerna för småföretag, valfrihetsreformerna i skolan, vården och etern. Familjepolitiken och avtalet med

EU. Det är reformer som hade impenerat när de än gjorts och som naturligtvis framstår som ännu större prestationer när det gjordes under ett akut krisläge för ekonomin.

Samtidigt är det dock svårt att bortse från intrycket att regeringen självdog under våren 1994. Den sista kompletteringspropositionen visade inte de muskler landet ropade efter och de socialdemokratiska attackerna mot att regeringen redan hade avgått fick klangbotten.

Flera av regeringspartierna är också skadade och sårade. Kds klarade sig kvar i riksdagen med blotta förskräckelsen och ett okänt antal moderata taktikröster. Centern har en stark och trygg bas, men två decenniers kontinuerlig tillbakagång sätter sina spår. Folkpartiet är ett parti utan stark bas att förlita sig på och är i skrivandets stund ett parti som söker såväl sin ledning som sin uppgift.

Enorm uppgift väntar

Kvar är moderaterna, som skrev historia genom att notera en framgång i valet som regeringsparti, vilket är en unik prestation. Samtidigt står det klart att moderaterna förlorat väljare till de flesta partier och vore det inte för Ny Demokratis kollaps så hade valet inneburit en tillbakagång även för moderaterna.

För moderaterna är dock inte den stora utmaningen att analysera valet utan att ta sig an den enorma uppgift som väntar. Skall Sverige om fyra år ha ett kvalificerat alternativ till en socialdemokratisk regering, stödd på diverse kravpartier, är

det just nu bara moderaterna som kan åstadkomma detta.

Det står helt klart att den uppgiften kan inte klaras genom att moderaterna, i likhet med vad socialdemokraterna tycks säga sig, återgår till 1988 och "business as usual". Moderaternas framgångar under 1980-talet fram till årets val, var resultatet av en ambitiös förnyelse och livaktig idéutveckling. I dag har många av de idéerna förbrukats och förverkligats. Det är märkligt att tänka sig att för tio år sedan utkämpade moderaterna bataljer mot i stort sett alla partier med krav som avskaffat TV-monopol, rätt att starta privata daghem och skolor, sänkta marginalskatter och gynsamma spelregler för småföretag. I dag är alla dessa krav självklara.

Ny sänningstid

Skall moderaterna kunna bli det breda, folkliga borgerliga parti som ger socialdemokraterna en match om fyra år och som regeringsrepresentant kan möta väljarna om åtta, krävs en ny sännings- och förnyelsetid. Det handlar om den politiska idéutvecklingen, där goda trådar finns att nysta i – inte minst inom områ-

det civilt samhälle. Och det handlar om stil och form där moderaterna har skäl till en öppen och självkritisk debatt.

Högerns framgångar under 70- och 80-talet präglades av en nyfikenhet och öppenhet inför debatt och skilda synsätt som stod i bjärt kontrast till vänsterns klyschor. Pressen av regeringsansvar har gjort att denna högervågens adelsmärke under senare år alltför ofta fått stå tillbaks för alltför stora krav på konformitet i åsikter och stil. Likaså har högerns berättigade kritik och mistro mot politisk makt och styrning understundom övergått till förakt mot politik och politisk maktutövning. Politik är inte att driva firma. Det kräver en ödmjukhet, öppenhet och pragmatism som inte minst denna tidskrift framhöll som ädla politikeregenskaper redan för ett halvsekel sedan.

Moderaternas uppdrag under de kommande fyra åren är svårt, stort och viktigt. Uppdragets början är dock enkel: en öppen hand, en varm plats och ett högt tak för alla dem som inte tror att Sverige skall styras av rödgrön röra och som vill vara med i det konstruktiva samtalet.